

Moja sjećanja na prim. dr. Vatroslava Florschütza My memories of Dr Vatroslav Florschütz

Izidor Komanov

Zagreb

UDK 616-001-089(092)

Prispjelo: prosinac, 2000.

Uvaženi članovi obitelji Florschütz i Benčević, dragi prijatelji!

Nakon prekrasnih riječi koje je o prim. dr. Vatroslavu Florschützu izrekla prof. dr. Biserka Belicza faktografski iznijevši sve bitne detalje kirurški burnog, a humanog i skromnog života prim. dr. Vatroslava Florschütza, meni nije ostalo ništa drugo nego da vam iznesem neka moja sjećanja.

Kao mladi kirurg, imao sam osobno zadovoljstvo 1963. godine upoznati tada već u visokoj starosti, ali duhom izvanredno svježeg prim. dr. Vatroslava Florschütza.

Zbilo se to na proslavi 15-godišnjice Klinike za traumatologiju u Zagrebu čiji je osnivač i u ono vrijeme ravnatelj, akademik M. Grujić bio jedan od učenika, a kasnije i sljedbenik ideje razvoja traumatologije u Hrvatskoj, koju je kod nas zasadio prim. dr. Vatroslav Florschütz početkom ovog stoljeća, točnije oko 1910. godine kada je izabran za zamjenika primarnog liječnika Kirurškog odjela Opće bolnice Osijek.

Po završetku Studija medicine u Innsbrucku, dr. Vatroslav Florschütz dolazi raditi u Osijek, a iste godine u Zagrebu započinje specijalizaciju iz kirurgije kod emeritnog profesora dr. Wickerhausera u Bolnici milosrdnih sestara u Zagrebu. Poslije završene specijalizacije radi ponovo u Osijeku 1910. godine, i od tada pa sve do kraja svog životnog i radnog vijeka skrbi o kirurškim bolesnicima. Godine 1930. prelazi u Zagreb gdje u bivšoj ubožnici, koja je zbog nužnosti pretvorena u veliku Opću bolnicu na Svetom Duhu, organizira i vodi Kirurški odjel u skromnim uvjetima, ali u zanosu i uz podršku svojih suradnika. Bilo ih je samo troje: akademik Grujić, prim. dr. Dujić i dr. Kajfež - preteče osoblja danas cijenjenog Kirurškog odjela Kliničke bolnice "Sveti Duh". Povijest se ponavlja, potreba za bolničkim prostorima u Zagrebu, još uvijek aktualna, dovela je do razmišljanja o zatvaranju Kliničke bolnice "Sveti Duh" i njenom premještanju na drugu lokaciju.

Po dolasku prim. dr. Vatroslava Florschütza 1930. g. osnovan je Kirurški odjel.

Kao što sam već rekao, prim. dr. Vatroslava Florschütza upoznao sam osobno 1963. g. kada mi je pripala čast da budem u pratnji tijekom njegove posjete Klinici za traumatologiju u Zagrebu, koja je tada obilježavala 15-godišnjicu rada. Moram priznati, imao sam tremu prije susreta s čovjekom čije su djelo i ime ispisani velikim slovima u povijesti naše kirurgije, posebno traumatologije. Bio sam iznenađen upoznavši se s jednim nadasve skromnim, jednostavnim, tada s obzirom na godine nešto teže pokretnim, ali zato duhom neizmjerljivo svježim čovjekom. Dopratio sam ga do Klinike, zamolivši ga da sve svoje želje i potrebe kaže kako bismo ih ispunili. Nakon svečanog dijela proslave 15-godišnjice Klinike za traumatologiju, poželio je obići Kliniku. Prisjetio se zbivanja još iz razdoblja prije II. svjetskog rata kada je surađivao s prof. Julijem Budisavljevićem. Spomenuo je uspješnu adaptaciju Klinike iz više djevojačke

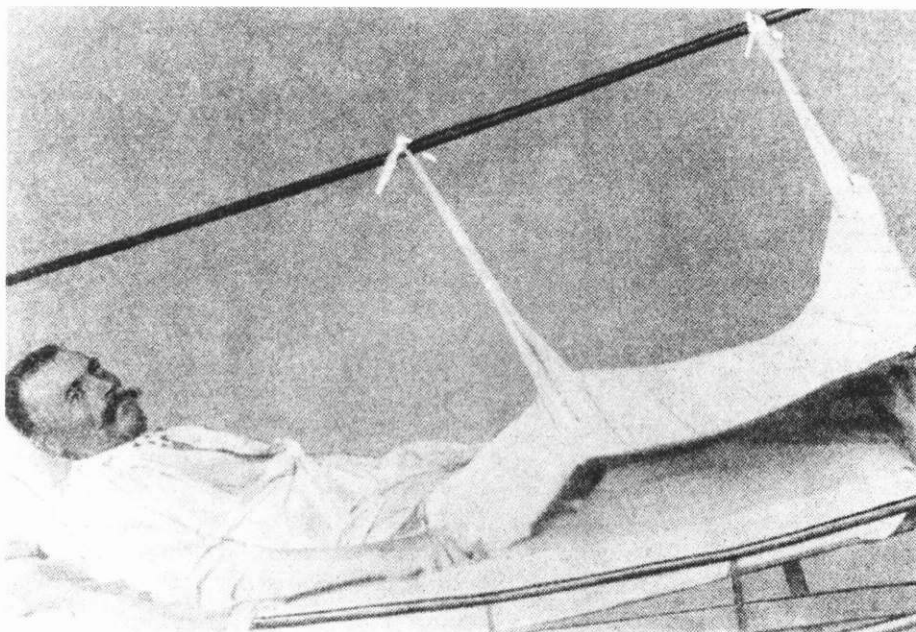
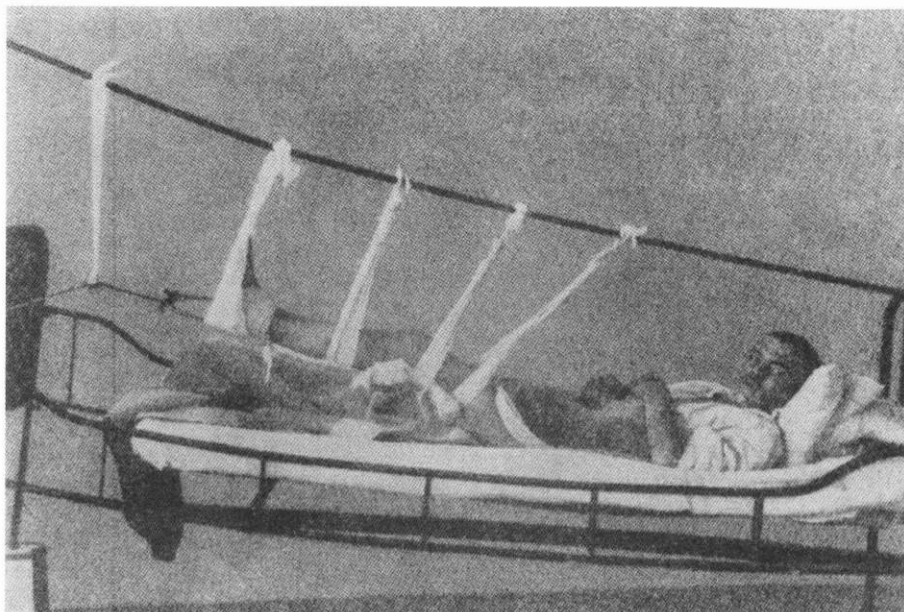
škole u I. ratnu bolnicu za I. svjetskog rata, a zatim u prvu kiruršku kliniku novoosnovanog Medicinskog fakulteta. Hodaajući hodnicima nije propustio pogledati nekoliko bolesničkih soba, a na kraju obilaska i operacijsku dvoranu. Ušavši u operacijsku dvoranu, primijetio je kako se nije promijenila još iz doba prije II. svjetskog rata i tom mi prigodom reče: "Sinek, sinek, upozoravao sam Grujića da se zidovi operacijske sale nikada ne smiju ličiti uljanom bojom jer operacijska sala mora disati, ali Grujić me nije poslušao." Ovo mi se urezalo duboko u sjećanje, kao zapažanje iskusnog kirurga, a odnosilo se na jedan, svima nama koji površno gledamo svoju radnu okolicu, beznačajan detalj. Razmišljajući kasnije o tome, zadivio me svježinom duha i zapažanjem čovjek koji je tijekom svog života organizirao kirurške odjele diljem Hrvatske, a uspio je u vrijeme vođenja osječke kirurgije izraditi novi paviljon koji je sa svojim sastavnim dijelovima bio u ono vrijeme jedan od najopremljenijih Odjela u ovom dijelu Europe. Samo godinu dana ili čak i nešto manje od toga prvog susreta, primljen je u kliniku radi obavljanja niza kliničkih pretraga kako bi se već načetom zdravlju prim. dr. Vatroslava Florschütza pokušalo pomoći.

Uspjeh nije izostao i on se vidno oporavljen, nakon 10-tak dana, vratio svom domu i obitelji. Tijekom bolničkog liječenja imao sam prilike češće bivati u blizini prim. dr. Florschütza i slušati prisjećanja na davne dane kada je počeo specijalizaciju iz kirurgije i nastavio je sve do umirovljenja, a i nakon toga, tako da je njegov sveukupni radni vijek bio blizu 50 godina. Sjećam se priče koja danas zvuči kao anegdota o njegovoj intervenciji, prvih dana po dolasku u Osijek 1910. god., ali ne kirurškoj nego ginekološkoj. Bio je pozvan da završi porođaj, ako se dobro sjećam, gdje je zbog poprečnog položaja čeda i nemogućnosti da ga se intrauterino okrene zatražena njegova intervencija. Citiram: "Kad su me pozvali da dođem i pomognem, prikupio sam svoje suradnike, sjeli smo u "štobjervagen" i odveli se do roditelje. Kako ni ja nisam uspio manualno riješiti poprečni položaj čeda, a život majke je bio ugrožen, odlučio sam se na carski rez kao jedini izlaz. Carski rez je učinjen na stolu u "špajzimeru" uz rasvjetu petrolejskih lampi, i tako smo moji suradnici i ja pomogli roditelji i spasili dijete."

Prema riječima prim. dr. Vatroslava Florschütza, koji se bavio općom kirurgijom i bio vrstan abdominalni kirurg, njegov posebni interes u kirurgiji bila je traumatologija - ozljeda.

Početkom ovog stoljeća Plati je uveo trajnu ekstenziju kao način liječenja loma natkoljenice i vrata bedrene kosti, metodu koja se vrlo brzo počela primjenjivati u svim kirurškim odjelima (slika 1. i 2.). No već 1911. godine prim. dr. Vatroslav Florschütz zaključuje da se ovaj način liječenja može bitno izmijeniti i poboljšati ako se donji ekstremitet ne povlači pod ekstenzijom po podlozi postelje nego ako se suspendira. Otpor vlakla preko postelje bio bi tada uvelike smanjen, a djelotvornost ekstenzije u suspenziji daleko veća, posebice kod otvorenih, odnosno ratnih lomova natkoljenice.

**SLIKA 1.
FIGURE 1.**

**SLIKA 2.
FIGURE 2.**

SLIKA 1. I 2.

Najstarije sačuvane slike ekstenzije u suspenziji nakon ozljede donjih ekstremiteta.

FIGURE 1. AND 2.

The earliest preserved photograph of extension in suspension following in injury of lower extremities

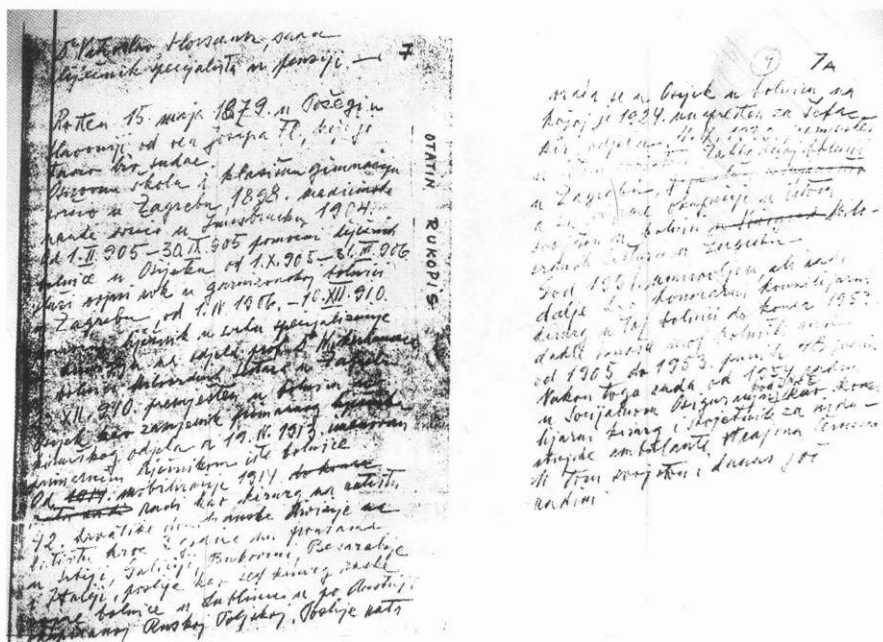
Godine 1911. u nekoliko navrata primjenjuje svoju ideju u Bolnici u Osijeku, da bi je kao član Hrvatske dragovoljačke liječničke ekipe, koja je bila uključena kao ispomoć u liječenju ranjenika u I. balkanskom ratu, proširio diljem svijeta.

Poziv upućen hrvatskim liječnicima posebno se odnosio na prim. dr. Vatroslava Florschütza i to na zahtjev njegovog osobnog prijatelja, kasnije profesora kirurgije beogradskog Medicinskog fakulteta dr. R. Stankovića.

Prim. dr. Vatroslav Florschütz nije dugo boravio u Srbiji sa svojom ekipom u koju je bila uključena i njegova supruga. Iako nije bila zdravstveni djelatnik, svojom spretnošću uspješno je pomagala. Kako se u to vrijeme uz hrvatske liječnike u Srbiji nalazila i francuska liječnička ekipa s istim ciljem, oni su zadivljeno prihvatili, po prim. dr. Florschützu uvedenu u praksu, metodu tra-

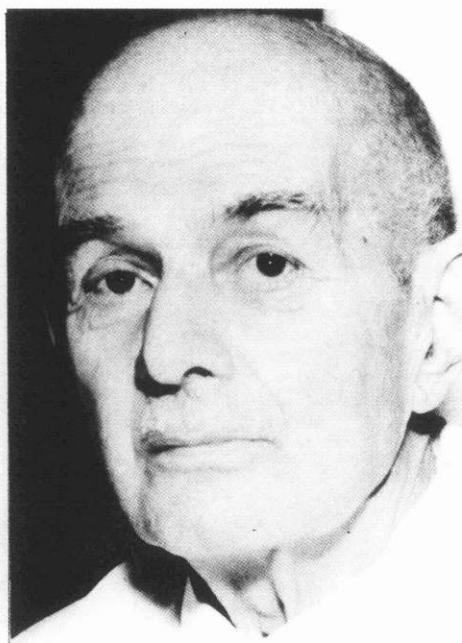
jne ekstenzije uz suspenziju nazvavši je La methode Balkanique. Ova ideja, koju je začeo u Osijeku, od tada je prihvaćena u svijetu i kao takva opstala sve do današnjih dana. Uz biomehanička pojašnjenja, kojima je obrazlagao svoju ideju, razlog njezinog opstanka je jednostavnost primjene, ako ne više u slučajevima trajnog liječenja loma natkoljenice i vrata bedrene kosti, a onda sigurno kao način da se ozljeđeniku olakša priprema za stabilizirajuće kirurške zahvate u liječenju ovih lomova. Već sam rekao da je prim. dr. Florschütz bio prije svega opći kirurg koji je nesmiljeno ulazio u kirurška rješavanja i najsloženijih problema, posebice onih gdje se kirurškom intervencijom mogao postići neki rezultat vezan za abdominalni segment. Po mom sjećanju, a na osnovi kazivanja prim. dr. Florschütza, negdje 1911. godine primjenjuje prvu radikalnu opsežnu suptrahalnu

SLIKA 3.
 Rukopis prim. dr. V. Florschütza u kojem
 je skromno i sažeto iznio svoj životopis
FIGURE 3.
 The manuscript of a modest and concise
 autobiography by Dr V. Florschütz

NAUKA O PRELOMU KOSTI
 I ISČAŠENJU ZGLOBOVA

NAPISAO
 DR. VATROSLAV FLORSCHÜTZ
 PRIMARNI LIJEČNIK HITLER-KOHIHOFER-MONSPERGEROVE
 ZAKLADNE BOJNICE II OSJERU

SLIKA 4.
 Posljednja slika prim. dr. V. Florschütza
 iz 1964. g. i naslovna stranica njegove
 knjige "Nauka o prelomu kosti i
 iščašenju zglobova"
FIGURE 4.
 The last photograph of Dr Vatroslav
 Florschütz, dating to 1964 and the cover
 of his book "The science of bone frac-
 tures and ankle sprain"

resekciju u slučaju karcinoma. Za ovo je vezana anegdota iz nje-
 gova života. Oko 1931. - 1932. godine susreo se u Berlinu s jed-
 nim od najpoznatijih u ono vrijeme abdominalnih kirurga
 Europe, prof. dr. Sauerbruchom i upitao ga: "Kako rješavate
 uznapredovale karcinome želuca?" Prof. dr. Sauerbruch je
 odgovorio protupitanjem: "A kako vi rješavate kod vas takve
 probleme?" Skromni prim. dr. Vatroslav Florschütz je iznio svoj
 pristup primjene suptrahalne resekcije želuca kod karcinoma, a
 ugledni ga je prof. Sauerbruch potapšao po ramenu i rekao:
 "Onda smo jednaki."
 Prim. dr. Florschütz sudjeluje u svojstvu kirurga u prvom svjet-
 skom ratu kao pripadnik 42. domobranske pukovnije. Aus-
 trougarska vojska, pod zapovjedništvom generala Potjoreka
 sukobila se sa srpskom vojskom 1914. godine na Drini. Česte su
 bile strijelne ozljede trbuha i njegovih organa, a poduzetni prim.
 Florschütz, ne prihvativši ideju francuske izreke "ne činiti ništa
 - pustiti da umre", kao najnepovoljnije rješenje za ozljeđenika,

odlučio se za ranu laparotomiju i zbrinjavanje ozljeda u često
 improviziranim uvjetima u neposrednoj blizini bojišnice, a što
 je bilo suprotno tadašnjim propisima austrougarskog saniteta.
 Glavni vojni kirurg Austrougarske, Antun von Aisesberg, na
 kongresu kirurga u Lavovu 1915. godine, rekao je o njemu: "Ima
 jedan mladi kirurg na slavenskom jugu koji je toliko drzak da ne
 sluša zapovijedi ili je toliko inventivan da zna što radi, pa laparo-
 tomira prostrijeljenje kroz trbuh." A samo godinu dana kasnije,
 von Aisesberg mijenja ratnu doktorinu i izdaje nalog da se zbrin-
 javanje prostrijela kroz trbuh rješava onako kako je to započeo
 mladi kirurg sa slavenskog juga.
 U tim zbivanjima diljem Srbije, Galicije, Bukovine, Arabije i
 Italije aktivno je sudjelovao prim. dr. Vatroslav Florschütz.
 Opisao je događaj koji se zbio u blizini Drine na brdu Kozluk
 gdje je 1914. godine u jednoj pojati, koja je bila puna blata i
 slame, na šatorskom krilu uz rasvjetu baklji i svijeća, laparo-
 tomirao ranjenike u neposrednoj blizini bojišnice.

Iako po naravi vrlo skroman, ponosno je završio pričanje o ratnim zbivanjima, jer smrtnost nikada nije bila 100%-tna, što bi bio slučaj u kirurški nezbrinutih ranjenika. Slušajući ga, shvatio sam koliko je snage, ljubavi i ljudskosti bilo u tom tihom i skromnom čovjeku kada je trebalo pokušati pomoći teško ozlijeđenom čovjeku.

Tijekom II. svjetskog rata, još uvijek živahni i aktivni prim. dr. Vatroslav Florschütz (slika 3.) vodi Kirurški odjel Bolnice "Sestara milosrdnica". Doprinosi radu kirurške organizacije kod nas, tako da je i jedan od konzultanata prilikom gradnje KBC "Rebro". U svezi s ovim konzultacijama i radom KBC "Rebro", slijedi priča kćerke prim. dr. Florschütza, gospođe Elizabete Srdar, koja je došavši na "Rebro", gdje je morala biti operirana, imala osjećaj da se nalazi u poznatoj sredini jer joj je u sjećanju ostalo očevu prepričavanje. Tom prigodom spomenula je kako im je otac osobno operirao slijepo crijevo još dok su bili mali u Osijeku, i nasmijavši se rekla mi: "Možda to nije ni bilo potrebno, ali je otata htio i na taj način doprinijeti promociji kirurgije koja je još bila na svom početku."

Svoj radni vijek prim. dr. Florschütz završava kao kirurg konzultant zagrebačkih zdravstvenih ustanova, da bi siječnja mjeseca 1967. godine zauvijek napustio sve nas, ostavivši nam u naslijeđe, uz visoko sofisticirana dostignuća na stručnom planu, više od 90 objavljenih stručnih i znanstvenih radova od kojih se neki i danas mogu smatrati unikatnim poznavanjem problematike kirurškog rada.

Na pisaćem stolu prim. dr. Florschütza ostao je nedovršeni rukopis o povijesti hrvatske kirurgije, o čemu je trebao referirati na prvom sljedećem sastanku kirurškog društva.

Osjećam se neobično počašćenim jer mi je pružena prilika da iznesem svoja skromna sjećanja o neposrednom poznanstvu s prim. dr. Vatroslavom Florschützom. Dozvolite mi da iskoristim ovu prigodu da na ovom memorijalnom skupu u nazočnosti predsjednika traumatološkog društva Hrvatske, gospodina profesora dr. Janka Hančevića i svih vas izravnih ili neizravnih sljedbenika djela prim. dr. Vatroslava Florschütza, iznesem svoj prijedlog s molbom da razmislite o njemu, uz prihvaćanje istog od strane Društva za traumatologiju Hrvatske - da se nakon toliko godina metoda liječenja krajnje ekstenzije u suspenziji, a koja nosi ime što su ga dali stranci "La methode Balkanique" (Francuzi) ili "Balkan beam" (Englezi), nazove prema idejnom i praktičnom začetniku tog načina liječenja prim. dr. Vatroslavu Florschützu i da jednom zauvijek u kiruršku povijest njegovo ime bude upisanu velikim slovima. Na svima nama je da budemo ponosni što je iz naše sredine potekao čovjek takvih kvaliteta - stručnih, etičkih, ljudskih - kakvog mnoge zemlje nemaju. Vjerujem da će biološki nasljednici prim. Florschütza (slika 4.), njegov unuk i njegova unuka, koji kroče kirurškim stazama doprinijeti pravom vrednovanju imena i djela svog pretka, te da će nastaviti publicističku djelatnost prim. dr. Florschütza, koji je prije mnogih priznatih autora Europe i svijeta 1927. godine objavio knjigu "Nauka o prelomu kosti i iščašenju zglobova".